

Finanční právo

Finance a finanční činnost státu

■ Finance a finanční vztahy

finance (*ekonomická kategorie*) **X** peníze; existence peněz a peněžní masy = základ existence financí

Finanční vztahy – *peněžní vztahy, které souvisejí s vytvářením, rozdělováním (distribucí), přerozdělováním (redistribucí) a užitím (realizací) peněžní masy.*

Souhrn finančních vztahů a jejich vnitřně provázaný systém = FINANCE

PENĚŽNÍ PROSTŘEDKY = materiální nositel finančních vztahů; subjekt – stát, orgány, další subjekty veřejné sféry **X** obchodní společnosti a jiní podnikatelé, jednotlivci či jiné subjekty

- podoba: a) hotovostní – oběživo (bankovky a mince), b) bezhotovostní (především kladné zůstatky na účtech u bank aj. peněžních ústavů).

Finanční vztahy jsou pojmově užší než vztahy peněžní.

+ *ceny a mzdy*

■ Finance:

1. Státní – státní rozpočet, státní fondy, státní půjčky, apod.

2. Místní – finanční hospodaření ÚSC.

1. + 2. = VEŘEJNÉ FINANCE – *souhrn peněžních vztahů souvisejících s tvorbou, rozdělováním, použitím peněžní masy a jejich částí v subjektech a orgánech veřejného sektoru.*

X

SOUKROMÉ FINANCE :

a) Podnikové či podnikatelské finance - *peněžní vztahy související s tvorbou, rozdělováním a použitím peněžního kapitálu v různých typech soukromých podniků, bank, pojišťoven a dalších soukromých finančních institucí;*

b) Finance obyvatelstva či finance domácností – *peněžní vztahy související s tvorbou, rozdělováním a použitím peněžní masy v sektoru obyvatelstva neboli důchodu domácností.*

■ Shrnutí:

Pojem finance = značně široký pojem označující souhrn peněžních vztahů vznikajících při tvorbě, rozdělování a použití peněžní masy a jejích částí a související jak s veřejným sektorem, tak i se sektorem soukromým.

Finanční činnost:

- 4 metody finanční činnosti: a) nenávratná metoda (*např. daně, poplatky, clo*); b) návratná metoda (*např. emise a obchodování s dluhopisy; návratná finanční výpomoc ze státního rozpočtu*); c) pojišťovací metoda (*např. provozování soukromého i veřejného pojištění*); d) realizační metoda (*např. nákup a prodej u domácností a podnikatelů*)
- 1. V užším slova smyslu = *peněžní operace související s tvorbou, rozdělováním a používáním peněžní masy a jejích součástí*

2. V širším slova smyslu + *taková činnost, kdy přímo neodchází k reálným peněžním pohybům a operacím a kdy tvorba, rozdělování a použití peněžní masy jsou pouze projektovány, plánovány, předvídány, předpokládány, nebo naopak zpětně popisovány, zkoumány a hodnoceny.*

- Výraz finanční činnosti = **finančněprávní akty** (ale ne vždy!); právní forma – podle ekonomického obsahu i významu a postavení orgánu, která akt vydal.

Předmět a systém FP a věda o FP

■ Definice FP:

Finanční právo = *souhrn právních norem, které upravují vztahy vznikající v procesu tvorby, rozdělování a používání peněžní masy a jejích částí.*

■ Vymezení FP:

FP upravuje:

1. především ty vztahy, ve kterých vystupuje či do nich zasahuje stát,
 2. které se přímo nebo alespoň zprostředkovaně týkají peněžní masy nebo jejích částí.
- Jde i o vztahy vznikající na smluvním základě

Každé právní odvětví tvoří určitou soustavu danou vzájemnými vztahy jejích základních institutů – platí i pro FP

■ Systém FP:

- Společný znak FP-norem – upravují finančněprávní vztahy
- Kritérium pro rozčlenění FP-norem – poslání, charakter a účel příslušné peněžní masy, kterou upravují.
- Dělení FP: 1. část obecná (obecné poznatky o FP) a 2. část zvláštní (vlastní pozitivní FP) – možno členit na:
 - a) právní úprava veřejných rozpočtů,
 - b) právní úprava daní, poplatků, cla a dalších povinných dávek,
 - c) právní úprava úvěru,
 - d) právní úprava měny a peněžního oběhu,
 - e) právní úprava devizového hospodářství,
 - f) právní úprava finančního trhu.

Postavení FP v systému práva; Věda o FP

- FP je samostatné právní odvětví; veřejnoprávní; styčné plochy s jinými právními odvětvími
- 1. Ústavní právo; 2. Správní právo; 3. Mezinárodní právo veřejné; 4. Evropské právo; 5. Občanské právo; 6. Obchodní právo; atd.

■ Věda o FP:

Právní věda – *souhrn znalostí o působení právních norem na společenský vývoj; zkoumá působení každé právní normy jednotlivě i jako celku; zkoumá právní skutečnosti, popisuje je, rozebírá, třídí a vyvozuje obecné závěry*

Věda o FP – *zabývá se studiem právních norem upravujících finanční vztahy = souhrn obecných poznatků o působení finančněprávních norem v praxi.*

X

Finanční věda – *vědou ekonomickou; zájem o obsah (tedy ekonomickou stránku) financí a finanční činnosti*

- Věda o FP a Finanční věda jsou úzce propojeny

Prameny FP

- Ústavní základy FP: - **Ústava ČR** (*státní rozpočet, Státní závěrečný účet, NKU, ČNB*); - **LZPS** (čl. 4 a č. 11 odst. 5)
- Ostatní vnitrostátní prameny práva: - **zákony** (*normy kogentní i dispozitivní*); - prováděcí předpisy: **nařízení vlády**; **vyhlášky MF ČR**; - **OZV** obcí (místní poplatky);
 - Normotvorná činnost ČNB – vyhlášky (obecně závazné – publikace ve Sb. zákonů); opatření (podzákonné předpisy – publikace ve Věstníku ČNB)
- Pokyny MF ČR – nejsou právními normami, nejsou obecně závazné; účel: sjednocení interpretační praxe daňových zákonů ze strany jemu podřízených orgánů
- **Mezinárodní smlouvy** (*Všeobecná dohoda o clech a obchodu; smlouvy o zamezení dvojího zdanění; smlouvy o podpoře a ochraně investic*)
- **Evropské právo** (*Zakládací smlouva o ES – čl. 8, čl. 9, čl. 266-267, čl. 23-27, atd.*); *nařízení; směrnice; rozhodnutí; doporučení; stanoviska; soudní rozhodnutí*

Realizace finančněprávních norem

- Finančněprávní akt = *forma, kterou se uskutečňuje nařizovací a výkonná činnost finančních orgánů*; zakládají, mění nebo ruší finančněprávní vztahy
- Normativní finančněprávní akt = *výsledek činnosti státního orgánu (nejčastě finančního orgánu), který obsahuje právní normy.*

X

- Individuální finančněprávní akt = *akt aplikace práva; výsledek činnosti nejčastěji finančního orgánu vztahující se na jen na určitý individuální případ; konstitutivní X deklaratorní*
- Interní normativní instrukce = *nařízení vlády, MF ČR, ČNB, kraje, obce*